

Üniversitemizin tüm fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokul ve bölümlerinde okutulan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I dersinin ders içeriği aynıdır.

Dersin içeriği:

Dersle ilgili bazı kavramların tanımları;

Osmanlı Devletinin Yıkılış sebepleri ve Türk Devrimini hazırlayan sebepler,

Osmanlı devletinin sonunu getiren Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşı,

Mondros Ateşkes Antlaşması ve Cemiyetler,

Türkiye'nin işgali,

Direnış Cemiyetleri,

Kuvayımilliye,

Mustafa Kemal'in Samsuna Çıkması ve Milli Mücadelenin Başlaması,

Genelgeler ve Kongreler,

TBMM'nin Açılması,

Kurtuluş Savaşı için örgütlenme ve Cepheler; Cephelerdeki Askeri Gelişmeler,

Kurtuluş Savaşı Sırasındaki Siyasi ve Diplomatik Gelişmeler,

Mudanya Ateşkes Antlaşması,

Lozan Konferası ve Barışı gibi konularını içermektedir.

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ OKUMANIN AMAÇLARI

1. Modern Türkiye'nin Doğuşu ve Gelişimini Öğretmek.
2. Türk İstiklal Savaşı, Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri, Atatürkçü Düşünce, Türkiye Cumhuriyeti hakkında doğru bilgiler vermek.
3. Türkiye, Atatürk İnkılâpları ve ilkeleri ve Atatürkçü düşünceye yönelik tehditler hakkında doğru bilgiler vermek
4. Türk gençliğini, Ülkesi, milleti ve devleti ile bölünmez bir bütünlük içinde, Atatürk İnkılâpları ve ilkeleri ve Atatürkçü düşünce doğrultusunda milli hedefler doğrultusunda birleştirmek.

5. Türk gençliğini, Atatürkçü düşünce doğrultusunda yetiştirmek ve güçlendirmek

Türk bağımsızlık savaşı ekonomik zorluklar, bir dizi siyasal ve sosyal çalkantılar, birçok iç ve dış sorunlar, engeller, işgaller vb olumsuzlar aşarak verildi.

M. Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığı sırada yurdun durumu şöyleydi: "Osmanlı Devleti I. Dünya savaşında yenilmiş, ordusu dağıtılmış ve silahları alınmış, koşulları ağır bir antlaşma imzalanmış, ulus yorgun ve yoksul düşmüş, savaş sorumlular ülkeden kaçmış, padişah, sadrazam ve kabine kendi çıkarlarını düşünmekte ve aciz içinde İşgal Devletleri ülkeyi işgale başlamış, azınlıklar devletin parçalanmasına çalışmakta idi."

Anadolu halkı 19. yy'ın sonlarında ve 20. yy'ın başında bir çok savaşı yaşamış, adını bile bilmediği cephelerde savaşmış, evlatlarını kaybetmiş, bağını-bahçesini-tarlasını işleyememiş ve ekonomik açıdan büyük sıkıntılar yaşamıştır.

Bütün bunlara rağmen Anadolu insanı yurdu işgal edilince M. Kemal önderliğinde büyük bir özveri ile kadını-erkeği, yaşlısı-genci olarak ulusal bilinç ve ulusal dayanışma içerisinde büyük kahramanlıklar kazanmıştır.

İşte o günkü kuşakların yaşadıklarını ve yaptıklarını düşünerek onlara şükran duymalı ve bu günün değerini iyi bilmeliyiz.

M. Kemal ve arkadaşlarının yaptıkları/yapacakları vatani kurtarmakla bitmemiştir. Esas işleri vatani kurtardıktan sonra çağdaş ölçülerde bir modern Türkiye yaratmak olmuştur. Bu dersimizde bunları işleyeceğiz.

1. KONU: İNKILÂP KAVRAMI VE BENZER KAVRAMLAR

DEVLET NEDİR?

DEVLET: Sınırları belirlenmiş bir toprak parçası üzerinde yaşayan halkın, egemenlik anlayışı ile örgütlenmesidir. Devlet üç temel unsurdan oluşur. Bunlar; "ülke," "insan topluluğu" ve "kurumsallaşmış iktidar"dır.

"Ülke", devlet iktidarının kullanım alanının sınırlarını belirleyen coğrafi alandır. Yani topraklarıdır. Diğerleri millet/halk ve bağımsızlık/siyasi örgütlenmedir. Bir devletin ortaya çıkabilmesi için bu üç unsurun varlığı zorunludur.

Devlet siyasal bir birliktir. Devlet, çağdaş toplumlarda en önemli kurumdur. Siyasal kurumların en iyi örgütlenmiş olanıdır. Devlet, üstün bir yaptırım gücü olup, zorlama/zor kullanma yetkisi vardır. Çağdaş Devletlerin yönetimi Yasama, yürütme ve yargı organlarından oluşur.

Yasama: Yasa yapma. Ülke yönetimi ile ilgili yasaların çıkarılmasıdır.

Yürütme: Çıkarılan yasaların uygulanmasıdır.

Yargı: Yasama ve yürütme faaliyetleri sırasında ortaya çıkan sorunları çözüme bağlama organıdır. Yani hak, hukuk ve adaleti sağlayan organdır.

Yasama, yürütme ve yargı organlarının tek elde toplanmasına **Güçler Birliği İlkesi** denir.

Bu üç yetkinin ayrı ayrı kurumların elinde bulunması ve bu kurumların birbirlerini denetleyip dengelemesine de **Güçler Ayrılığı İlkesi** denir. Demokrasilerde esas olan güçler ayrılığı ilkesidir.

DEVLET BİÇİMLERİ

A. YAPILARINA GÖRE DEVLETLER

I. Üniter Devlet

Tekli devlet. Siyasi otoritenin tek merkezde toplandığı, merkezî otoritenin tek bir anayasa ile sağlandığı devletlerdir. Yasama organının yaptığı kanunlar bütün ülkede uygulanır. (Örn.: Fransa, İsrail, İtalya, Yunanistan, Türkiye).

Üniter devlette tek ülke, tek millet, tek bayrak ve tek egemenlik vardır.

II. Karma Devletler(Bileşik Devlet)

İki veya daha fazla devletin kendi aralarında gerçekleştirdikleri bir anlaşma ile birleşmeleri sonucu oluşan devletlerdir. Bileşik devletlerde birden fazla anayasa ve hukuk düzeni vardır. Ayrıca bileşik devletlerde yasama, yürütme ve yargı organları açısından ayrılıklar vardır. İki şekilde olabilir:

a) Konfederasyon

Bağımsız devletler tarafından egemenliklerini koruma şartı ile oluşturulan ve üye devletlere diledikleri zaman ayrılma hakkı tanıyan karma devlet biçimidir. Bu tür devletler genellikle ortak savunma ve ekonomik avantajlar elde etmek amacıyla bir araya gelirler. (günümüzde örneği yoktur, NATO, eski İsviçre, Almanya ve ABD)

b) Federasyon

Ortak bir anayasa altında birleşen devletlerin oluşturduğu devlet biçimidir. Bu tip devletlerde ayrıca her federe devletin kendi anayasası, yürütme ve yargı organları vardır. (Örn: Almanya, ABD, Kanada, Avusturya, İsviçre, Rusya, Irak)

Bugün dünyada, yaklaşık 160 üniter yapılı, 40 kadar karma yapılı devlet vardır.

B. EGEMENLİĞİN KAYNAĞINA GÖRE DEVLETLER (YÖNETİM BİÇİMLERİ)

Yönetim biçimi yani devletlerin idare şeklidir. Devlet şekli cumhuriyet olan, yani halk egemenliği olan devletlerde, yönetim biçimi bununla özdeş olarak demokrasi olmayabilir. Yönetim biçimi ile devletin kuruluşunun ve milletlerin hayat tarzlarının, dünya görüşünün derin bir ilgisi vardır.

Monarşik Devlet: Bir hükümdarın devlet başkanı olarak, devletle ilgili bütün yetkileri sınırsız biçimde ve ömür boyu elinde bulundurduğu yönetim biçimidir. Bir monarşiyi diğer yönetim biçimlerinden ayıran en önemli özelliği, devlet başkanının bu yetkiyi hanedandan almasıdır. (Örn: Osmanlı Devleti, İspanya, İngiltere)

- **Mutlak monarşi** ve **meşruti Monarşi** olmak üzere iki çeşit uygulaması vardır.

Meşrutiyet (Anayasal monarşi)

Hükümdarların mutlak yetkilerinin bir bölümünü anayasal kurumlara ve meclise devrettiği yönetim biçimidir.

Oligarşik Devlet:

Egemenliğin belli **bir sınıf veya gruba ait olduğu devlet biçimidir.** Sadece belirli bir zümrenin bir ülkeyi yönetmesiyle ortaya çıkar. Genelde yönetimdeki grup, askeri, siyasi veya maddi olarak ülkenin önde gelen gruplarından birisidir. Bazı siyaset bilimciler, yönetim şekli ne olursa olsun, her devletin yönetiminde mutlaka bir oligarşi olduğunu belirtirler.

Teokratik Devlet:

Egemenliğin kaynağının **dine dayandığı devlet biçimidir.** Yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarına ilişkin bütün devlet gücünün, ancak ilâhî kaynaklı olması halinde meşruiyet ve hukukîlik kazanacağını savunan ve bu gücün sadece Tanrı'nın yeryüzündeki vekiller tarafından kullanılabileceğini öngören teoriyi ifade eder.

- **Totalitarizm:** Bireysel özgürlüklere izin vermeyen, yaşamın her alanına devlet otoritesinin müdahale ettiği yönetim anlayışıdır.

- **Diktatörlük:** Yöneticinin tüm yetkileri kendisinde topladığı yönetim anlayışıdır. İdareyi elinde bulunduran mutlak hâkimdir ve kimseye hesap vermez. İktidar seçim yoluyla da alınmış olabilir.

- **Otokrasi:** Baskıcı, otoriter, yönetim. Buyurganlık.

- **Despotluk:** Hiçbir yasaya bağlı kalmaksızın ve buyrukçunun çıkarından başka hiçbir amaç gözetmeksizin, zorbaca uygulanan ve buyruklara dayalı yönetim biçimidir.

Demokratik Devlet: Egemenliğin halka ait olduğu devlet/yönetim biçimi.

İNKILÂP (DEVİRİM) : Kelime olarak Arapça kökenli olup bir halden başka bir hale dönüşme, biçim değiştirme, devrim anlamına gelir.

Tanım olarak: Eskimiş, çağın ihtiyaçlarına cevap veremeyen düzeni, devlet ve toplum yapısını zor kullanarak köklü bir biçimde değiştirerek yerine yeni ve çağdaş bir düzen getirmektir.

Atatürk, İnkılâbın tanımını şöyle yapmaktadır. “ Türk ulusunu son yüzyıllarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak, yerlerine ulusun en yüksek çağdaş ihtiyaçlarına göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları koymaktır.”

Yine Atatürk, Türk İnkılâbını şu sözlerle ifade etmektedir. “Uçurumun kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sonra, içerde ve dışarıda saygı ile tanınan yeni toplum, yeni devlet ve bunları başarmak için aralıksız inkılâplar... İşte Türk genel inkılâbının kısa bir ifadesi.”

Bir İnkılâbı şu şartlar oluşturur:

1. Toplumun karşı karşıya geldiği **İdari, hukuki, sosyal ve ekonomik Buhranlar:**

Örn: Fransız ihtilali öncesinde toplum; asiller, rahipler, burjuvalar ve köylüler olmak üzere çeşitli sınıflara ayrılmış, toplumda sosyal denge bozulmuş, toplumsal çatışmalar başlamış, işsizlik ve nüfus artışı başlamıştı.

2. Fikir Hayatının gelişme göstermesi ve İnkılâbı hazırlayan **eserlerin verilmesi:**

Fikirsiz bir inkılâp olmaz. Fransız İnkılâbını Montesquieu, Volter, Jean Jeak Rousseau vb aydınlar eserleriyle hazırlamışlardır. Türk İnkılâbının fikir kadrosunu ise Mustafa Kemal, Ziya Gökalp, Kazım Karabekir, Hamdullah Suphi, Halide Edip, Yakup Kadri vb. birçok yazar ve şair oluşturur.

3. **Lider ve Kadronun Oluşması:**

Lider ve kadro inkılâbın lokomotifidir. Bundan önceki şartlar oluşsa dahi lider ve kadro olmadan inkılâp hareketi olamaz. Türk inkılâbında liderin önemi daha da büyüktür. Örn: Balkan savaşlarında önceleri kendisine bağlı küçük balkan devletlerine yenilen Osmanlı Ordusu, 3 yıl sonra Çanakkale’de İtilaf donanmasını, 6-8 yıl sonra da İtilaf Devletlerini, Yunan ve Ermenileri yenilgiye uğratması Mustafa Kemal gibi orduyu sevk ve idare edebilen ideal bir liderin bulunmasından ileri gelmektedir.

4. **Plan, Program ve Disiplin:** Bu ilke, bir inkılâbın hazırlanıp işlerlik kazanmasında büyük önem taşımaktadır. Türk İnkılâbı baştan itibaren bir plan, program ve disiplin içinde gerçekleşerek tüm dünyaya örnek olmuştur.

İnkılâp sürecinde zorlama unsuru kaçınılmazdır. Çünkü toplum ve devletlerin başında bulunan insanlar alışlagelmiş, uzun bir zamanda yerleşmiş düzeni derhal ve kendiliklerinden değıştirmezler.

Bunun içindir ki toplumun hemen hemen tüm yapısını değıştiren inkılâplarda insanları bu değışikliğe inandırmak için az veya çok zorlama kullanılır. 1789 Fransız ve 1917 Sovyet Devrimlerinde zor unsuru çok Türk Devriminde ise azdır.

İnkılâbın üç aşaması vardır. Bunlar;

1. **Hazırlık aşaması**
2. **İhtilal aşaması**
3. **Yeni düzeni getirme aşaması.**

İHTİLAL: Bu kelime de Arapçadır. Bozma, kaldırma kökünden gelmektedir.

İhtilal; Bir devletin mevcut siyasal yapısını, **iktidar düzenini ortadan kaldırmak** için, bu konudaki hukuksal kurallara başvurmadan, zor kullanarak yapılan geniş bir harekettir.

İhtilaller toplumda halk arasında siyasal, sosyal ve ekonomik alanlarda oluşan farklılıklar sonucu meydana gelmektedir. Eğer yönetim halkın refah ve huzurunu sağlayamazsa, toplumsal öğelerin birbirleriyle çarpışması sonucu ihtilal denilen patlama meydana gelir. İhtilal mevcut düzeni yıkar.

İhtilal İnkılâbın bir aşamasıdır. İhtilal başarılı olursa devrim oluşur. İhtilal kısa sürede olur ve devrim aşaması (yeni düzen) yaşanmaya başlanır. İhtilal başarılı olmazsa devrim de oluşmaz.

İhtilal ile siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda eski olan ortadan kaldırılır. Ondan sonra inkılâp ile eskiye nazaran daha ileri ve halkın yararına olan yeni bir düzen getirilir. Bu yeni sistem ile devrim başarılı olursa ihtilal de başarılı olmuş olacaktır.

ISLAHAT (REFORM): Bu kelimenin tekili olan ıslah: iyileştirme, düzeltme, eksiklerini tamamlama, fenalığı giderme; Çoğulu olan Islahat ise düzeltmeler, iyileştirmeler, yoluna koymalar anlamlarına gelmektedir.

Islahatta, inkılâptan farklı olarak yeni bir unsur getirme yoktur. Islahatta mevcut düzen korunur ve aslına dokunulmaz. Sadece düzenin bozuk olan, aksayan yönleri için düzeltmeler yapılır.

TEKÂMÜL (EVİRİM): Arapça karşılığı; olgunlaşma, ilerleme ve gelişmedir.

Türkçe karşılığı ise evrimdir. Evrimde olayların değişme seyri hızlı değil yavaştır. Toplumun veya düzenin değişimi, zor kullanılmadan zaman ve yer koşulları ile olayın doğal seyrine bırakılmıştır. Sonuç önceden kestirilemez.

Eskinin mi yeniyi, yeninin mi eskiyi asimile (değiştirme) edeceği belli değildir. Sonucun olumlu olması toplumun değişimi kabullenmesi ve topluma yapılan telkinlere bağlıdır. Bunun için de uğranılmak istenen değişimin toplum yapısına uygun olması gerekir.

BATILILAŞMA: Kelime olarak asrileşme, muasırlaşma, garplılaşma anlamlarına gelmektedir.

Batılılaşma; Fransızlılaşma, İngilizlileşme, Amerikanlılaşma ya da Hristiyanlaşma değildir.

Batılılaşma; batılı devletlerin Coğrafi Keşifler, Rönesans, Reform, Aydınlanma ile başlayıp bu gün ulaştıkları akıl, bilim, teknik, demokrasi vb. alanlardaki çizgiye ulaşmak hatta onun da üstüne çıkmaktır.

Mustafa Kemal Atatürk'e göre batı uygarlığı taklitçilik olsun diye alınmamalıdır. Batı uygarlığının iyi yönleri, bünyemize uygun olan yönleri dünya uygarlık düzeyi içinde alınmalıdır.

MODERNLEŞME (ÇAĞDAŞLAŞMA): Fransızca bir kelime olan Çağdaşlaşma yaşanan zamana uygunluk anlamına gelir.

Çağdaşlaşma iki anlamda kullanılır. Birincisi; akranlılık, aynı zamanda, aynı dönemde yaşama. İkincisi de Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmaktır. Atatürkçü düşünce sistemi de akla ve bilime dayanır ve çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmayı amaçlar.

SÖMÜRGEÇİLİK: Bir ülkenin başka bir ülkenin yer altı yer üstü **zenginlik kaynaklarını ele geçirmesi** ve bunları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmasıdır. Sömürgecilik Sanayi devriminden sonra büyük devletlerin gelişen sanayilerine **hammadde ve Pazar** bulma rekabetine dönüşmüştür.

MANDA VE HİMAYE: Güçlü bir devletin, **yeni kurulan ve kendi kendini yönetemeyen bir devleti güdüm ve koruması altına almasıdır.** I. Dünya savaşından sonra ortaya çıkmıştır.